

Eturauhassyöpä

Lääkärikirja Duodecim

27.1.2022

Yleislääketieteen erikoislääkäri Osmo Saarelma

- Eturauhassyövän esiintyvyys ja riskitekijät
- Eturauhassyövän oireet
- Eturauhassyövän seulonta
- Milloin hoitoon
- Eturauhassyövän hoito
- Eturauhassyövän ehkäisy
- Kirjallisuutta

Keskeistä

- Eturauhassyöpää esiintyy pääasiassa ikääntyneillä miehillä, keski-ikä diagnoosihetkellä on noin 70 vuotta.
- Sairausriskiä näyttävät lisäävän ylipaino, runsas rasvan syönti ja tupakointi.
- Oireet ovat pääosin samanlaisia kuin eturauhasen hyvänlaatuisessa liikakasvussa: virtsaamisvaikeuksia. Eturauhassyövän oireet kehittyvät usein nopeammin ja niihin voi liittyä verivirtsaisuutta.
- Todetun syövän hoito riippuu kasvaimen koosta, kudostyypistä ja levinneisyydestä sekä potilaan mahdollisista muista sairauksista.

Eturauhassyövän esiintyvyys ja riskitekijät

Eturauhassyöpä on miesten yleisin syöpä. Suomessa se todetaan vuodessa runsaalta 5 000 mieheltä. Havaittujen tapausten määrä kasvoi vuoteen 2005 asti nopeasti merkkiaine PSA:n lisääntyneen tutkimisen vuoksi, vaikka itse syöpäkasvaimien määrä ei liene lisääntynyt. Lisääntynyt eturauhassyöpätapausten havaitseminen ei ole toisaalta vähentänyt eturauhassyöpäkuolemia. Koska eturauhasen syöpä kehittyy yleensä vanhemmalla iällä, se ei läheskään aina ole siihen sairastuneiden kuolinsyynä. Sairastuneiden keski-ikä diagnoosin toteamishetkellä on Suomessa noin 70 vuotta. Noin 2–5 % eturauhassyövästä on perinnöllistä tyyppiä.

Eturauhassyövän vaaraa lisäävät runsas rasvan käyttö ja lihavuus. Vaaran lisääntymisen mekanismeina on mahdollisesti suurentunut mieshormonipitoisuus. Myös tupakoitsijoiden vaara kuolla eturauhassyöpään on suurentunut. Runsa liikunta saattaa vähentää riskiä.

Eturauhassyövän oireet

Eturauhassyövän ensioireet ovat pääasiassa samanlaisia kuin [eturauhasen liikakasvun](#): virtsan tulon häiriöt ja virtsaamistarpeen lisääntyminen tai virtsateiden tulehdukset. Syöpäoireet voivat tosin kehittyä nopeammin, kun taas liikakasvun oireet tulevat yleensä hitaasti vuosien mittaan. Lisäksi syöpään voi liittyä verivirtsaisuutta tai verta voi esiintyä siemennesteessä. Joissakin tapauksissa ensimmäiset oireet voivat johtua syövän etäpesäkkeistä luissa. Tällöin oireena voi olla luustokipu tai luun poikkeava murtuminen.

Eturauhassyövän seulonta

Vaikka eturauhassyöpä yleisyytensä ja sopivan seulontamenetelmän vuoksi voisi olla seulontatutkimusten kohde, nykytiedon valossa oireettomia miehiä ei ole syytä seuloa. Verestä tehtävän [PSA-tutkimuksen](#) korkea arvo kyllä viittaa syövän mahdollisuuteen, mutta seulonnan ja sen perusteella tapahtuvan hoidon ei ole osoitettu vaikuttavan seulottujen eliniän pituuteen. Hoidoista on myös seurauksena omat haittansa, jotka voivat olla jopa suurempia kuin syövän aiheuttamat. Tämän vuoksi rutiininomainen PSA-tutkimus ei ole aiheellinen miehille, joilla ei ole suurentuneen eturauhasen aiheuttamia oireita. Jos testaamiseen päädytään, uudelleen testaaminen ei ole tarpeen ainakaan kahteen vuoteen, jos PSA-arvo on alle 2,5 mikrogrammaa/litra.

Jos sen sijaan virtsaamisoireet ovat kehittyneet nopeasti, PSA:n tutkiminen on hyödyllistä. PSA-arvo seerumissa voi suurentua jonkin verran hyvänlaatuisessakin liikakasvussa, ja viitearvot ovat sitä korkeammat, mitä korkeampi on tutkitun ikä. Tuntuvasti suurentunut arvo ($> 10 \mu\text{g/l}$) viittaa kuitenkin vahvasti eturauhassyöpään niin, että tällaisista henkilöistä noin 50 %:lla on syöpä. Lisävarmuutta saadaan määrittämällä vapaan PSA:n suhteellinen osuus. Mitä matalampi on vapaan PSA:n suhteellinen osuus ($< 25 \%$) sitä suurempi on eturauhassyövän todennäköisyys.

Perinnöllisen riskin vuoksi on PSA:n määrittäminen ja seuranta suositeltavaa 1–4 vuoden välein miehille, joiden lähisuvussa on ollut kaksi tai useampia eturauhassyöpätautia tai lähisukulaisen eturauhassyöpä on todettu keskimääräistä nuorempana (alle 55-vuotiaana).

Milloin hoitoon

Lääkärin tutkimuksiin on syytä hakeutua, jos esiintyy eturauhasperäisiksi sopivia virtsan keräytymiseen tai rakon tyhjentämiseen liittyviä oireita tai verta virtsassa.

Tutkimuksissa eturauhanen tunnustellaan peräsuolen kautta, tutkitaan virtsa sekä otetaan verikokeita. Jos näiden perusteella epäillään eturauhasen syöpää, jatkotutkimuksiin sairaalan poliklinikalla kuuluvat tarkemmat kaikututkimukset ja koepalan otto. Tutkimusten perusteella määritetään syövän tyyppi, levinneisyys ja ennuste. Lisäksi voidaan tehdä luuston kuvantamistutkimuksia (gammakuvaus) epäiltäessä etäpesäkkeitä.

Eturauhassyövän hoito

Hoito määräytyy syövän koon ja levinneisyyden sekä potilaan iän ja muiden sairauksien mukaan yhdessä potilaan kanssa neuvotellen. Hoitona voi olla pelkkä seuranta silloin, kun hoidon ei odoteta parantavan ennustetta. Muussa tapauksessa käytetään hormonihoitoa, sädehoitoa tai leikkausta. Ennuste on hyvä, jos syöpäkasvain on paikallinen ja syöpäkudus erilaistunutta. Tällaisista potilaista yli 90 % elää vähintään 10 vuotta syöpädiagnoosin jälkeen hoidettiinpa kasvain leikkaamalla, sädehoidolla tai vain seuraamalla.

Eturauhassyövän ehkäisy

Eturauhassyövän ehkäisyä ei tunneta. Runsas rasvan tai hyvin kypsennetyn lihan käyttö sekä lihavuus näyttävät kuitenkin olevan yhteydessä eturauhassyövän lisääntyneeseen riskiin. Niinpä ylipainon ja eläinrasvojen välttämistä ja kasvispainotteista ruokaa voi suositella muunkin terveellisuuden perusteella. Runsas soijan ja tomaatin käyttö saattavat vähentää eturauhassyövän riskiä. Myös vihreästä teestä, vihanneksista ja omega-3-monitydyttymättömistä rasva-hapoista voi olla hyötyä eturauhassyövän ehkäisyssä. Riittävä D-vitamiinin saanti (n. 400 kansainvälistä yksikköä, vastaten 10 mikrogrammaa päivässä) saattaa myös jossakin määrin suojata eturauhassyövältä. Muiden ravinnon lisäaineiden (esimerkiksi karotenoidit, E-vitamiini, seleeni) vaikutuksesta eturauhassyövän esiintyvyyteen ei ole luotettavaa tutkimustietoa.

Artikkelin tunnus: dlk00210 (008.011)

© 2022 Kustannus Oy Duodecim